

Tisk a informace

Soudní dvůr Evropské unie
TISKOVÁ ZPRÁVA č. 147/14
V Lucemburku dne 11. listopadu 2014

Stanovisko generální advokátky ve věci C-472/13
Andre Lawrence Shepherd v. Spolková republika Německo

Podle generální advokátky E. Sharpston mohou nebojující příslušníci ozbrojených sil žádat o azyl, pokud se považují za vystavené riziku trestního stíhání nebo trestu za odepření výkonu vojenské služby, jestliže by tato služba mohla vést k páčání válečných zločinů

Při posuzování takových žádostí by vnitrostátní orgány neměly uplatňovat pravidla nebo postupy založené na mezinárodním trestním právu

Podle směrnice o minimálních normách, které musí splňovat uprchlíci¹, může státní příslušník třetí země, který má oprávněné obavy před pronásledováním v zemi svého původu z důvodů rasových, náboženských a národnostních nebo z důvodů zastávání určitých politických názorů či příslušnosti k určitým společenským vrstvám, v EU požádat o postavení uprchlíka.

Andre Lawrence Shepherd, občan Spojených států amerických, nastoupil v prosinci 2003 službu v ozbrojených silách USA. Byl vyškolen na servisního technika pro vrtulníky Apache a v roce 2004 byl nasazen do Iráku, kde vykonával servisní práce, zejména na vrtulnících. V únoru 2005 se spolu se svou jednotkou vrátil na základnu v Německu. V té době začal mít pochybnosti o legitimitě války v Iráku a začal se svými obavami blíže zabývat. Když obdržel rozkaz k opětovnému přesunu do Iráku, zastával již názor, že tato válka je v rozporu s mezinárodním právem. Měl za to, že tyto vojenské operace obnášejí systematické, nediferencované a nepřiměřené použití zbraní bez ohledu na civilní obyvatelstvo. Obzvláště s přibývajícím nasazováním vrtulníků Apache docházelo k čím dál větší újmě civilních osob a k porušování mezinárodního humanitárního práva. A. L. Shepherd dospěl k názoru, že vrtulníky by nemohly být nasazeny, kdyby je on a ostatní mechanici neučinili bojeschopnými.

A. L. Shepherd nechtěl riskovat, že se bude podílet na válečných zločinech při nasazení své jednotky v Iráku. Nezabýval se možností podat k americkým orgánům žádost, aby nebyl nasazen z důvodu svědomí, neboť válku a použití síly zcela neodmítá. Ve skutečnosti na konci svého počátečního období služby požádal o její prodloužení. Domníval se, že žádost o zbavení povinnosti výkonu vojenské služby by jej neochránila před dalším nasazením v Iráku. Z tohoto důvodu se rozhodl opustit americkou armádu před svým druhým nasazením v Iráku a dne 11. dubna 2007 dezertoval. Jelikož odepřením výkonu vojenské služby v Iráku se A. L. Shepherd vystavuje hrozbě trestního stíhání za dezerci ze strany amerických vojenských orgánů, požádal v srpnu 2008 o azyl v Německu.

V březnu 2011 zamítl Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (spolkový úřad pro migraci a uprchlíky, dále jen „Bundesamt“) žádost A. L. Shepherdova o azyl z důvodů, že i) neexistuje základní právo na odepření vojenské služby z důvodu svědomí, ii) A. L. Shepherd mohl opustit vojenskou službu zákonným způsobem a iii) na osoby v jeho situaci se kvalifikační směrnice nevztahuje.

¹ Směrnice 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany (Úř. věst. L 304, s. 12) (dále jen „kvalifikační směrnice“).

A. L. Shepherd napadl toto rozhodnutí u Bayerisches Verwaltungsgericht München (bavorského správního soudu v Mnichově). Zastává názor, že se Bundesamt chybně zaměřil na pojem *akt* pronásledování a opominul pojem *důvod* pronásledování. Bundesamt chybně použil zásady mezinárodního trestního práva v souvislosti s posuzováním žádosti o azyl. Z tohoto důvodu dospěl k nesprávnému závěru, že osobě, která odmítá výkon vojenské služby, lze přiznat postavení uprchlíka, pouze pokud může prokázat „mimo rozumné pochybnosti“, že při setrvání v ozbrojených silách by se zaviněně dopustila spáchání trestného činu podle mezinárodního trestního práva. S ohledem na tuto situaci položil Bayerisches Verwaltungsgericht München určité otázky směřující k poskytnutí výkladu čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice. Toto ustanovení uvádí, že trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby za konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval válečné zločiny, je aktem pronásledování ve smyslu kvalifikační směrnice. Hlavní otázkou je, zda se čl. 9 odst. 2 písm. e) uplatní na osoby v situaci A. L. Shepherdova, a je-li tomu tak, jak má být posuzován jeho případ.

Ve svém dnešním stanovisku generální advokátka Eleanor Sharpston na tyto otázky odpovídá. Domnívá se, že výraz „*jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval [válečné zločiny]*“ v čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice by měl být vykládán tak, že se tento článek uplatní na všechny příslušníky ozbrojených sil včetně logistického a podpůrného personálu, jako jsou např. servisní mechanici vrtulníků. Znění kvalifikační směrnice tento výraz nijak neomezuje na příslušníky bojových jednotek. Toto vnímání je v souladu s celkovým cílem kvalifikační směrnice identifikovat osoby, které jsou okolnostmi donuceny hledat ochranu v Evropské unii a takovou ochranu skutečně potřebují.

Generální advokátka má za to, že posouzení toho, zda „by“ se taková osoba podílela na páchání válečných zločinů, je obtížné, neboť vyžaduje, aby vnitrostátní orgány zvážily činy, které se ještě nestaly, a jejich následky.

Takové posuzování se zásadně odlišuje od následného vyšetřování v trestních řízeních. V tomto případě musí vnitrostátní orgány zvažovat, zda existuje přímá souvislost mezi jednáním dotčené osoby a rozumnou pravděpodobností, že by válečné zločiny mohly být spáchány, takže by se dotčená osoba mohla dopustit účasti na nich, neboť její jednání tvoří nezbytný prvek těchto zločinů.

Pokud jde o to, zda může být A. L. Shepherd považován za uprchlíka ve smyslu kvalifikační směrnice, musí existovat souvislost mezi důvody vyjmenovanými v této směrnici a akty pronásledování, které jsou definovány v jejím článku 9. Při posuzování, zda je A. L. Shepherd příslušníkem určité společenské vrstvy, by měly vnitrostátní orgány zohlednit, zda jeho přesvědčení ohledně dotčeného konfliktu vykazuje dostatečnou pádnost, vážnost, konzistentnost a důležitost. Poté musí posoudit, zda na základě poznatků, které mají k dispozici, lze rozumně předpokládat, že v USA budou osoby v situaci A. L. Shepherdova vnímány jako odlišné a budou ze strany společnosti obecně podléhat odlišnému zacházení.

Co se týče toho, zda dotčený konflikt musí převážně nebo systematicky zahrnovat páchání činů, jako jsou válečné zločiny, nebo zda stačí, pokud žadatel prokáže, že v individuálních případech byly takové činy ozbrojenými silami, jichž je příslušníkem, spáchány, generální advokátka E. Sharpston uvádí, že žádná z těchto alternativ není určující pro to, zda se použije čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice. Záleží totiž na pravděpodobnosti toho, že žadatel spáchá válečné zločiny. Není nutné prokazovat mimo rozumné pochybnosti, že lze očekávat, že dojde k porušení mezinárodního trestního práva. Generální advokátka zdůrazňuje, že statut Mezinárodního trestního soudu není při tomto posuzování relevantní.

Generální advokátka E. Sharpston vyjadřuje názor, že existence vnitrostátního nebo mezinárodního aparátu určeného ke stíhání válečných zločinů může být v zásadě odrazující od jejich spáchání. Je nicméně smutnou, avšak neoddiskutovatelnou skutečností, že navzdory existenci takového aparátu k nim někdy v zápalu boje dochází. Pokud tak má mít čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice nějaký význam v tom smyslu, aby umožnil osobám, kterým hrozí, že se ocitnou v situaci, kdy budou nuceny k účasti na válečných zločinech, najít bezpečné útočiště,

musí fungovat nezávisle na tom, zda vnitrostátní nebo mezinárodní aparát určený ke stíhání a trestání válečných zločinů existuje a funguje.

Co se týče toho, zda se lze čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice dovolávat i v případě, že vojenské akce byly schváleny mezinárodním společenstvím nebo se opírají o mandát Rady bezpečnosti OSN, generální advokátka má za to, že existence takového mandátu neodstraňuje nutnost posouzení podle kvalifikační směrnice ani neovlivňuje jeho výsledek. Sama o sobě také nevylučuje možnost, že válečné zločiny byly nebo by mohly být spáchány.

Poslední otázkou týkající se výkladu čl. 9 odst. 2 písm. e) kvalifikační směrnice se německý soud táže, zda žadatel k tomu, aby se mohl dovolávat daného ustanovení, musí sám využít řádného vnitrostátního řízení o zbavení povinnosti výkonu služby z důvodu svědomí. To, jestli takové řízení existuje, musí posoudit vnitrostátní orgány na základě skutkových okolností daného případu. Podle názoru generální advokátky neexistuje žádný důvod, proč by osobě v situaci A. L. Shepherd měla být přiznáno postavení uprchlíka z důvodu pronásledování, kterému by se býval mohl vyhnout, aniž by se zpronevřil svému přesvědčení, jestliže by podal žádost o zbavení povinnosti výkonu služby z důvodu svědomí podle vnitrostátních předpisů. Naopak, pokud by byl jakožto voják v aktivní službě vyloučen z možnosti žádat o zbavení povinnosti výkonu služby z důvodu svědomí na základě nesouhlasu s opětovným nasazením v Iráku, skutečnost, že nepodal takovou žádost, nemůže mít na jeho žádost o přiznání postavení uprchlíka žádný vliv.

A konečně, Bayerisches Verwaltungsgericht München se táže, zda propuštění se ztrátou cti v návaznosti na trest odnětí svobody a s tím související společenská ostrakizace a znevýhodňování představují akty pronásledování ve smyslu směrnice. Při zkoumání této otázky generální advokátka zohlednila skutečnost, že nárok na postavení uprchlíka vzniká pouze v případě, že akt pronásledování vykazuje souvislost s důvodem pronásledování. V tomto ohledu všichni zúčastnění, kteří Soudnímu dvoru předložili vyjádření, včetně A. L. Shepherd, uznávají, že státy mohou postihovat příslušníky ozbrojených sil, kteří odmítnou výkon další vojenské služby, pokud jejich dezerce *není* založena na skutečných důvodech svědomí a za předpokladu, že jakékoliv postihy a související postupy jsou v souladu s mezinárodními standardy. Tato otázka je tak relevantní, pouze pokud vnitrostátní orgány dojdou k závěru, že se A. L. Shepherd *nemohl* důvodně domnívat, že by se při opětovném nasazení v Iráku mohl dopustit válečných zločinů. Řízení před vojenským soudem nebo propuštění se ztrátou cti zjevně spadají do působnosti směrnice. Žadatel nicméně musí prokázat, že taková opatření jsou sama o sobě diskriminační nebo prováděna diskriminačním způsobem. Vzhledem k tomu, že se A. L. Shepherd v žalobě odvolává na to, že je pronásledován z důvodu příslušnost k určité společenské vrstvě, je nezbytné v rámci posuzování zvážit, zda v USA existují společenské vrstvy, které by byly srovnatelné s takovou, o které A. L. Shepherd tvrdí, že je jejím příslušníkem, zda u jeho vrstvy existuje větší pravděpodobnost, že bude čelit diskriminaci, než u srovnatelné vrstvy a zda by nějaký zjevný rozdíl v zacházení mohl být odůvodněný. S ohledem na nedostatek jakýchkoli důkazů ve spisu, které by poukazovaly na to, že se v projednávaném případě jedná o takovou diskriminaci, náleží provedení nezbytného detailního posouzení skutkových okolností za účelem zjištění skutečného postavení vnitrostátním orgánům.

Podobně nelze obecně říci, zda je případné trestní stíhání nepřiměřené nebo diskriminační nebo zda by pravděpodobný trest pro A. L. Shepherd, pokud by byl odsouzen za dezerci, byl nepřiměřený, a tudíž zda by došlo na použití směrnice. Obecně řečeno, při posuzování, zda je stíhání nebo trestání za dezerci nepřiměřené, je nezbytné zvážit, zda tyto úkony překračují rámec nezbytnosti pro výkon legitimního práva dotčeného státu udržovat ozbrojené síly. V konečném důsledku je opět na vnitrostátních orgánech, aby uvedenou problematiku posoudily ve světle okolností daného případu.

UPOZORNĚNÍ: Soudní dvůr není stanoviskem generálního advokáta vázán. Úlohou generálních advokátů je zcela nezávisle navrhnout Soudnímu dvoru právní řešení věci, která jim je přidělena. Soudci Soudního dvora začínají nyní v uvedené věci rozhodovat. Rozsudek bude vydán později.

UPOZORNĚNÍ: Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce umožňuje soudům členských států, aby v rámci sporu, který projednávají, položily Soudnímu dvoru otázky týkající se výkladu práva Unie nebo platnosti aktu Unie. Soudní dvůr nerozhoduje ve sporu před vnitrostátním soudem. Vnitrostátní soud musí věc rozhodnout v souladu s rozhodnutím Soudního dvora. Toto rozhodnutí je stejně tak závazné pro ostatní vnitrostátní soudy, které případně budou projednávat podobný problém.

Neoficiální dokument pro potřeby sdělovacích prostředků, který nezavazuje Soudní dvůr.

[Úplné znění](#) stanoviska se na internetové stránce CURIA zveřejňuje v den, kdy je generální advokát přednesl.

Kontaktní osoba pro tisk: Balázs Lehoczki ☎ (+352) 4303 5499

Obrazové záznamy z přednesení stanoviska jsou dostupné na [Europe by Satellite](#) ☎ (+32) 2 2964106